

**СТАТИСТИК МАЪЛУМОТЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ ВА ИЧКИ ИШЛАР
ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ Т АШКИЛ ЭТИШДАГИ ЎРНИ ВА РОЛИ****Zohriddinov Ramziddin Munojiddin o'g'li***Ichki ishlar vazirligi akademiyasi**Tashkiliy shtab faoliyati**329-guruh kursanti*

Аннотация: Ушбу мақолада статистик маълумотларга бўлган талабларнинг пайдо бўлиши, яъни статистик маълумотларнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши, статистик маълумотлардан фойдаланиш методикаси ҳамда уларнинг ички ишлар органлари фаолиятида нечоғлик аҳамиятга эга эканлиги тўғрисида қарашлар мавжуд ва бу орқали асосий мақсад ички ишлар органлари фаолиятини ташкил этиши ва тизим фаолиятини бошқаришида қандай маълумотларга таяниш лозим ва айнан қандай турдаги статистик маълумотлар тизим фаолиятига ижобий таъсир ўтказиши ҳақида фикрларни аниқлаштириб олиш ҳисобланади.

Калит сўзлар: статистика, анализ, синтез, таҳлил, тадқиқод, амалий статистика, статистик усуллар, кўрсаткичларни таҳлил қилиш.

Аннотация: В данной статье изложены взгляды на возникновение требований к статистическим данным, то есть на возникновение и развитие статистических данных, на методологию использования статистических данных и на то, насколько они важны в деятельности органов внутренних дел, и через это основная цель как организовать деятельность органов внутренних дел и как управлять деятельностью системы. необходимо опираться на данные и уточнять мнения о том, какие статистические данные окажут положительное влияние на работу системы.

Ключевые слова: статистика, анализ, синтез, анализ, исследования, прикладная статистика, статистические методы, анализ показателей.

Annotation: This article contains views on the emergence of requirements for statistical data, that is, the emergence and development of statistical data, the methodology of using statistical data and how important they are in the activities of internal affairs bodies, and through this, the main goal is how to organize the activities of internal affairs bodies and how to manage the system's activities. it is necessary to rely on the data and clarify the opinions about what kind of statistical data will have a positive effect on the system's operation.

Keywords: statistics, analysis, synthesis, analysis, research, applied statistics, statistical methods, indicator analysis.

Кириш

Янги Ўзбекистон бугунги кунда ўз ривожланишининг энг чўққисига кўтарилаётганини таъкидлаб ўтиш лозим. Республикасининг ҳар бир нуқтаси ва ҳар бир соҳасида ўзгаришлар ва ривожланишлар жадаллашмоқда. Бу борада давлатимиз раҳбарининг ташаббусларини эътироф этмасликнинг иложи бўлмаса керак. Мустақилликка эришгач олиб борилган сиёсатдан тортиб ҳозирга қадар айнан мана шу ислохотларнинг эътибор марказида қонун устуворлиги ва суд-ҳуқуқ тизимини

ривожлантириш мақсади ётганлиги мақтовга сазовордир. Ушбу ислохотлар айна мавзудаги турли тадқиқодларни талаб этиши аниқ. Шу нуқтаи назардан юқоридаги мавзу ҳам ривожланиб бораётган Янги Ўзбекистон ўзгаришларга бир ижобий таъсир бўлиши учун танлаб олинди. Ҳар қандай ривожланиш албатта, маълум ҳисоб-китоб асосида амалга оширилади. Бундай ҳисоб-китоб айна пайтда статистик маълумотларга таяниш кераклигини билдиради.

Статистика ўзи нима?

Аввало мана шундай саволга жавоб излаш лозим. Статистика сўзи инглизча “статистис сўзидан олиган бўлиб, ноаниқлик шароитида қарор қабул қилиш мақсадида маълумотларни йиғиш ва қайта ишлаш учун қўлланиладиган процедуралар ва тамойиллар тўпламини билдиради. Ушбу атаманинг олдинги талқини “ҳукуматнинг сиёсий шакли” деган маънони англатувчи “давлат” сўзидан келиб чиққан. 1935 йилгача пайдо бўлган статистик маълумотларнинг кўплаб қисми давлатнинг ўтмишдаги ва ҳозирги сиёсий ёки молиявий ҳолатининг тавсифи⁴ ҳақида бўлган. Аммо бу ҳаммаси эмас, замонлар ўтиши билан инсонлар турли воқеа ва ҳодисаларга ҳам алоҳида эътиборда бўла бошладилар. Ва статистика (лотинча статусдан — ҳолат, ҳолат), оммавий ҳодисалар параметрларини, уларнинг ривожланиш тенденцияларини ёки фактлар асосида улар ўртасидаги муносабатлар мавжудлиги ҳақидаги фаразларни баҳолашнинг ўзига хос усулларини ишлаб чиқадиган фан ёки статистик маълумотларни йиғиш, таҳлил қилиш, шарҳлаш, тақдим этиш ва тартибга солиш бўйича амалий фаолият ёхуд ҳар қандай мавзу бўйича импирик маълумотлар массивлари каби турлича мулоҳазалар пайдо бўла бошлади. Статистика давлат, жамият ва иқтисодиёт еҳтиёжлари билан боғлиқ амалий масалаларни ҳал қилиш воситаси сифатида пайдо бўлди ва ривожланди. Бунинг асосий сабаби, давлатнинг солиққа тортиш ва бошқа давлат вазифаларини, масалан, армияни шакллантириш учун аҳоли, ҳосил ва даромадлар тўғрисидаги маълумотларга муҳтожлиги еди. Қадимги Хитойда давлат еҳтиёжлари учун статистик маълумотларни йиғиш амалиёти мавжудлиги тўғрисида далиллар мавжуд. Ю.Е.Янсон «биринчи аҳолини рўйхатга олиш милоддан аввалги 23-асрга тўғри келади», деб ёзган⁵. Дастлаб, статистик маълумотларни йиғиш муаммо туғдирган. Аммо, бу муаммолар ибтидоий усуллар ёрдамида ҳал қилинди. Масалан, Форс ҳукмдори Доро ўз кўшинини маълум бир жойга кўрсатиб, ҳар бир жангчи ўтиб кетаётганда, у ерга тош қўйишни буюрган ва кўшин миқдорини ҳосил бўлган тепаликнинг баландлигига қараб баҳолаган. Агар бу маълумот тўғри бўлса, у нафақат маълумотлар йиғиш усулларини ишлаб чиқиш, балки натижаларни визуаллаштиришнинг далили деб ҳисобланиши мумкин. Давлат маълумотларига бўлган еҳтиёжнинг ўсиши билан статистик фаолият ривожланди ва аста-секин давлат органларининг одатий вазифасига айланди. Қадимги Юнонистонда аллақачон тизимли аҳоли ёзувлари мавжуд еди. VI асрда Қадимги Римда Сервиус Туллиус муассасалари аҳолини рўйхатга олишни фуқароларнинг мулкани баҳолаш мақсадида рўйхатга олди, шунингдек, туғилиш ва ўлимни қайд етди ва катталар рўйхатини тузди. Бундай

⁴ М.Я. Келберг, Й.М. Сухов “Еҳтимоллар назарияси ва математик статистиканинг асосий тушунчалари”

⁵ Янсон. 1886. 7-бет], Осурия ва бошқа қадимги давлатлар.

рўйхатга олишларни ўтказган ходимларни аллақачон профессионал статистиклар деб ҳисоблаш мумкин⁶ эди. “Сенсус” атамаси ҳали ҳам инглиз тилида “Сенсус” тушунчасини ифодалаш учун ишлатилади. Аҳолини рўйхатга олиш ва бошқа статистик маълумотларни йиғиш учун масъул бўлган статистика агентлиги инглизча аҳолини рўйхатга олиш бюроси деб аталади. Унинг ривожланиши ҳозирги кунга қадар ҳам ривожланишдан тўхтамаяпти. Айни пайтда статистик маълумотларнинг аҳамияти бошқа давлат органларида бўлгани каби ички ишлар органларида ҳам катта аҳамиятга эга. Яъни, ички ишлар органлари ўз фаолиятини маълум бир турдаги маълумотларга таянган ҳолда белгилаб олади ёки муайян йўналишни танлаб олади. Собиқ иттифоқ давридаёқ ташкил этилган ички ишлар органларининг фаолияти мамлакатимиз мустақилликка эришган вақтларда тарихий тараққиётдан келиб чиқиб ўзининг йўналишларини белгилаб олди. Кейинги даврларда ушбу вазият такрорланишига тўғри келди. Бунга сабаб эса вақтнинг ўтиши билан ҳар қандан нарса тараққий этгани каби мамлакатимизда содир этилаётган жиноятларнинг турлари ҳам уларни олдини олиш борасидаги чора-тадбирларнинг турлари ҳам ўзгариб борди. Масала ҳам мана шу ерда. Ушбу ўзгаришлар қандай аниқланади? Бу масалага аниқлик киритиш орқали ички ишлар органлари фаолияти учун зарур бўлган маълумот ёки бошқача айтганда статистик ахборотлар ҳақида тегишли билимларга эга бўлиш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар

1. “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги ЎРҚ-407 сонли қонуни
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 апрелдаги «Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш; жамоат тартибини; фуқаролар ҳуқуқлари; эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-5005 – сонли фармони
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017-йил 10-апрелдаги “Ички ишлар органлари фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5005-сонли Фармони // URL: <http://www.lex.uz>
4. 2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси;
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 12 апрель кундаги ПҚ-2883-сонли "Ички ишлар органлари фаолиятини янада такомиллаштиришга доир ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарори; билан Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги тўғрисида низом;
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60 сон фармони;

⁶ Янсон. 1886. 8-бет)], Осурия ва бошқа қадимги давлатлар.

7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 1 май кундаги ПҚ-2940-сонли "Ички ишлар органларининг жамоат тартибини сақлаш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори

8. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев раислигида 2021-йилнинг 12 феврал кун Ички ишлар вазирлиги Хайъатининг кенгайтирилган тарзда ўтказилган йиғилишида сўзлаган нутқи // URL: <http://www.lex.uz>

9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 19 январдаги «Юридик хизмат фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-2733-сонли Қарори

10. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 1 майдаги «Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Юридик хизмат фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 2017 йил 19 январдаги ПҚ-2733-сон қарори

11. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 20 январдаги ПҚ-10 сон қарори

12. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 20 январдаги ПҚ-10 сон қарори билан тасдиқланган “Ички ишлар органлари ходимларининг касбий маданият ва хизмат интизоми кодекси”

13. Ички ишлар органларида бошқарув ва ахборот-таҳлил фаолияти асослари: Дарслик / И. Исмаилов, Д.С.Мухамадалиев, Э.У. Азизов; масъул муҳаррир Б.А. Матлюбов. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2019. – 616 б.